

Vergaderjaar 2021–2022

34 952

Investeren in Perspectief – Goed voor de Wereld, Goed voor Nederland

Nr. 175

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 juli 2022

Inclusie en verbetering van de positie van mensen in achtergestelde posities vormen belangrijke aandachtspunten in het Nederlandse beleid voor internationale samenwerking. Met het begrip «*Leave No One Behind*» als uitgangspunt, is daarbij uiteraard ook aandacht voor de positie van mensen met een beperking en voor de impact van (meervoudige) discriminatie op grond van iemands identiteit.

In deze brief vindt u een actueel overzicht van inspanningen die Nederland samen met andere landen en organisaties doet in relatie tot mensen met een beperking in lage- en middeninkomenslanden.

De brief is een vervolg op eerdere brieven over dit onderwerp (d.d. 2 juli 2019¹ en 28 augustus 2020²). Met deze brief wordt ook gevolg gegeven aan de motie van de leden Ceder en Kuik³ tijdens de BHOS-Begrotingsbehandeling van 25 november 2021 waarin de regering wordt verzocht inzichtelijk te maken hoe kinderen en jongeren met een handicap in de huidige programmering en uitvoering van het jongeren-, werk- en onderwijsbeleid van BHOS bereikt worden en daarbij ook meetbare doelen te stellen om de impact op de inclusie van kinderen en jongeren met een beperking te vergroten, en de Kamer hierover jaarlijks te informeren. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de verschillende en veelal innovatieve wijze waarop maatschappelijke organisaties ondersteuning bieden aan de meest kwetsbare groepen, bijvoorbeeld via de

¹ Kamerstuk 33 625, nr. 286

² Kamerstuk 34 952, nr. 116

³ Kamerstuk 35 925 XVII, nr. 42

mogelijkheden die het Civic Space Fund biedt (in lijn met het amendement van het lid Hammelburg⁴ en de motie van het lid Piri c.s.⁵).

Een inclusief maatschappelijk middenveld

In 2021 is het beleidskader Versterking Maatschappelijk Middenveld (VMM) van start gegaan (EUR 1,456 mld voor 2021 tot en met 2025). Het hoofddoel van dit beleidskader is het versterken van maatschappelijke organisaties in hun rol van pleiten en beïnvloeden. Hiermee wordt bijgedragen aan een krachtiger maatschappelijk middenveld dat opkomt voor de behoeften en rechten van burgers en hiermee zowel bijdraagt aan verbetering van het sociaal contract tussen burgers en overheid, als aan een inclusieve en duurzame samenleving. Het belang van inclusie en ondersteuning van de meest kwetsbare groepen staat centraal in de uitwerking van dit beleidskader. Dit blijkt ook uit de wijze waarop programma's aandacht besteden aan dimensies van ongelijkheid en discriminatie en benodigde interventies. Hieronder wordt een aantal van deze voorbeelden uitgelicht.

Het programma *Women Gaining Ground* (2021–2025, EUR 9,2 mln) vergroot de politieke participatie van jonge vrouwen en meisjes in Bangladesh, India, Kenia, Rwanda en Oeganda. Het programma besteedt daarbij in het bijzonder aandacht aan de inclusie en het leiderschap van vrouwen met een beperking. Het programma *We Are Able!* (2021–2025, EUR 34,2 mln) verbetert de voedselzekerheidssituatie van mensen met een beperking in zes Afrikaanse landen door capaciteitsversterking van organisaties geleid door mensen met een beperking, het mobiliseren van gemeenschappen en beleidsbeïnvloeding. En het programma *Voice* (2016–2023, EUR 86 mln) versterkt in 10 Afrikaanse en Aziatische landen de stemmen van de meest uitgesloten groepen. Gemiddeld genomen heeft 20% van de door *Voice* gesteunde organisaties mensen met een beperking als doelgroep. Zo ondersteunde *Voice* in 2021 *The Center for Ability Rehabilitation and Empowerment* in Nigeria die met lobby activiteiten zorgde dat luchthavens in Nigeria beter toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een beperking. Ook het Civic Space Fund biedt, mede in navolging van het amendement van het lid Hammelburg en de motie van het lid Piri, extra mogelijkheid om flexibel en innovatief mensen met een beperking te ondersteunen.

Om programma's binnen het VMM-beleidskader te ondersteunen bij het waarmaken van hun ambities op het gebied van inclusie van mensen met een beperking organiseert de *Dutch Coalition on Disability and Development* (DCDD) in 2022 en 2023, in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een serie bijeenkomsten. Tijdens de eerste bijeenkomst in februari 2022 onderzochten vertegenwoordigers van 11 VMM-programma's de meest effectieve manieren om inclusie van mensen met een beperking mogelijk te maken. DCDD organiseert praktische vervolgsessies over diverse deelonderwerpen zoals inclusieve financiering voor mensen met een beperking, inclusieve monitoring en dataverzameling, en effectieve samenwerking met bewegingen die streven naar gendergelijkheid en inclusie van LHBTQI+.

Inclusie via multilaterale samenwerking

Naast het financieren van activiteiten van partnerorganisaties, investeert Nederland ook via diplomatieke kanalen in de inclusie van mensen met

⁴ Amendement van het lid Hammelburg c.s. ter vervanging van nr. 17 over aanvullende middelen voor het Civic Space Fund; Kamerstuk 35 925 XVII, nr. 18

⁵ Kamerstuk 35 925, nr. 30

een beperking, bijvoorbeeld door VN- of EU-verdragen en resoluties over de rechten van mensen met een beperking te steunen. Nederland heeft daarnaast bijgedragen aan de aanname van de *OESO-DAC Recommendation on Enabling Civil Society*⁶ en zich hieraan gecommitteerd. Dit betreft de eerste internationale standaard voor de donorgemeenschap om maatschappelijk middenveld in hun bijdrage aan «Leave No One Behind» te ondersteunen. Ook geeft Nederland steun aan VN-organisaties die expliciet aandacht hebben voor deze doelgroep. Zo behoort Nederland tot de top 15 belangrijkste donoren van UN Women⁷. In het strategisch plan van deze VN-organisatie (2022 – 2025) is het «Leave No One Behind»-principe leidend. UN Women maakt de inclusie van mensen met een beperking actief zichtbaar in hun eigen resultaatraamwerk en draagt bij aan de integratie van gendergelijkheid en inclusie binnen andere VN-fora. Dit doet de organisatie bijvoorbeeld door de ontwikkeling van de *Intersectionality resource guide and global toolkit* die organisaties en individuen ondersteunt om meervoudige discriminatie – bijvoorbeeld vanwege iemands beperking én leeftijd én etnische achtergrond – aan te pakken. Ook leidde UN Women samen met acht andere VN-organisaties een inclusief COVID-19 responsprogramma, waarbij specifiek budget bestemd was voor de inclusie van vrouwen en meisjes met een beperking, en draagt de organisatie in verschillende landen actief bij aan inclusie van vrouwen met een beperking. Zo verminderde UN Women in India de economische kwetsbaarheid van vrouwen en meisjes met een beperking door cash transfers te geven en in Sierra Leone gaf de organisatie technische ondersteuning bij de herziening van het nationale protocol op gebied van gender-gerelateerd geweld met expliciete aandacht voor beperking, gender- en leeftijdspectieven.

Humanitaire actie

In situaties van oorlog, geweld, evacuaties en overbevraagde noodhulpstructuren zijn mensen met een beperking extra kwetsbaar. In de internationale noodhulpverlening is daarom specifieke aandacht voor de behoeften van mensen met een fysieke en/of verstandelijke beperking.

Om dat zo effectief mogelijk te doen zijn mede met steun van Nederland in VN-kader richtlijnen ontwikkeld over *Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action*. Hoofddoel van die richtlijnen is ervoor te zorgen dat in de behoeftebepaling en in de uitvoering van humanitaire responsprogramma's de belangen van mensen met een beperking worden meegewogen zodat ook zij toegang tot voorzieningen krijgen. Promotie en monitoring gebeurt door de *InterAgency Standing Committee* IASC; het langst bestaande forum voor humanitaire coördinatie van de Verenigde Naties op het hoogste niveau.

De Nederlandse regering ondersteunt dit en moedigt humanitaire partners – VN-organisaties, Rode-Kruisbeweging en de Dutch Relief Alliance (DRA) – aan deze richtlijnen actief toe te passen en daarover te rapporteren. In die dialoog benadrukt de Nederlandse regering het belang om in de selectie van «hulpbehoevenden» rekening te houden met velerlei type kwetsbare groepen zoals vrouwen, LHBTQI+, jongeren en ouderen, en mensen met diverse type beperkingen. Het gaat zowel om bescherming van mensen met een beperking of chronische ziekte alsmede hun betrokkenheid bij en toegang tot humanitaire hulp.

⁶ OESO-DAC Recommendations on Enabling Civil Society in Development Co-operation and Humanitarian Assistance

⁷ UN Women Score Card

Binnen de definitie van «mensen met een beperking» vallen ook mensen met geestelijke- en psychosociale problemen. In dit kader zet Nederland zich actief in voor meer aandacht voor geestelijke gezondheid en psychosociale ondersteuning (MHPSS) in humanitaire hulp en voor betere toegang van crisisslachtoffers tot MHPSS. Nederland bepleit daartoe bij andere landen, hulp- en uitvoeringsorganisaties en financiers het belang van integratie van MHPSS in de internationale noodhulp; het structureel verankeren van MHPSS in de werkprocessen voor internationale crisisrespons; en het ontwikkelen van instrumenten om organisaties en landen te ondersteunen bij het bieden van psychosociale steun in crisissituaties.

Jongeren, werk en onderwijs

De overgrote meerderheid van de bevolking in de landen in de focusregio's van de Nederlandse Ontwikkelingssamenwerking (de Sahel, de Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika) is jonger dan 25 jaar⁸. Nederland plaatst jongeren in toenemende mate in het hart van ontwikkelingssamenwerking, zoals beschreven in de jongerenstrategie «*Youth at Heart*». Het kabinet probeert hiermee bij te dragen aan meer perspectief voor jongeren. Binnen de *Youth at Heart*-agenda is aandacht voor diversiteit en inclusie van jongeren die onderdeel zijn van gemarginaliseerde groepen, waaronder jongeren met een beperking.

In november 2021 is de internationale Jongerenadviescommissie gelanceerd⁹. Deze commissie biedt een platform voor dialoog en samenwerking tussen medewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en jongeren uit Afrika, het Midden-Oosten en Nederland. De commissie wordt beheerd door de Nationale Jeugdraad (NJR). Bij de opzet van de commissie is ingezet op diversiteit in de samenstelling van de commissie (gender, geografie en beperking).

Ook op de Nederlandse ambassades is oog voor het belang van diversiteit en inclusie. Zo hebben verschillende ambassades een eigen Jongerenadviescommissie ingesteld die ook de belangen en ideeën behartigen van gemarginaliseerde groepen, waaronder jongeren met een beperking. In de breder gedeelde *Meaningful Youth Participation* (MYP) Toolkit & E-course voor medewerkers van het ministerie in Den Haag en op de ambassades komt het belang van inclusie en diversiteit nadrukkelijk aan bod.

Het *Global Partnership for Education* (GPE; Nederlandse bijdrage: EUR 150 miljoen; 2018–2025) steunt lage-inkomenslanden bij het verbeteren van de toegang tot onderwijs van kinderen met een beperking met bijvoorbeeld aangepaste lesmaterialen, beter opgeleide leerkrachten of specifieke hulpmiddelen. GPE besteedde in 2015–2020 USD 45 miljoen specifiek aan inclusief onderwijs voor kinderen en jongeren met een beperking. In de hulp aan partnerlanden bij de respons op de COVID19-pandemie, besteedde GPE tijdens de schoolsluitingen prioriteit aan inclusieve maatregelen voor kinderen en jongeren met een beperking, zoals toegankelijk afstandsonderwijs of lesmateriaal in braille. In GPE's strategie 2021–2025 zijn inclusief onderwijs en het principe van «*Leave No One Behind*» opnieuw prioriteit.

⁸ De helft van de bevolking in de MENA is jonger dan 25 jaar (UNICEF, 2019. *MENA Generation 2030*), in Sub-Sahara Afrika is dat ongeveer 60% (Verenigde Naties, 2019. *World Population Prospects*)

⁹ <https://www.youthatheart.nl/youth-advisory-committee>

Education Cannot Wait (ECW; Nederlandse bijdrage: EUR 21 miljoen; 2018–2022) ondersteunt onderwijs aan kinderen en jongeren in door conflicten getroffen landen en noodsituaties. In 2021 heeft ECW haar rapportagerichtlijnen over inclusief onderwijs voor haar begunstigden aangescherpt. ECW heeft begunstigden aangemoedigd om systematisch resultaten uit te splitsen naar de vraag of kinderen en adolescenten met een beperking toegang hebben tot onderwijs. Daarnaast heeft ECW de uitvoerende partners aangemoedigd om te monitoren of de bouw van scholen en schoolmaterialen toegankelijk zijn voor kinderen met een beperking. Andere voorbeelden van inclusieve interventies zijn bewustmakingscampagnes, het toegankelijker maken van scholen en het verspreiden van leerhulpmiddelen. Via beurzen in 2021 bereikte ECW 34,191 kinderen en adolescenten met een beperking (0,92 procent van alle bereikte kinderen). Sinds de oprichting van ECW zijn in totaal 62,274 kinderen en adolescenten met een beperking bereikt.

Opvang in de regio

Om de opvang en bescherming van vluchtelingen in en rondom conflictgebieden te verbeteren heeft Nederland het *Prospects Partnership Programme* opgezet. Dit partnerschap met UNICEF, UNHCR, ILO, Wereldbank en IFC richt zich op onderwijs en werkgelegenheid voor vluchtelingen en gastgemeenschappen in landen in het Midden-Oosten, Noord-Afrika en de Hoorn van Afrika. Binnen het programma is veel aandacht voor inclusie, diversiteit en participatie van jongeren om betere resultaten voor ontheemden en gastgemeenschappen te bereiken. In dit kader ondersteunde UNICEF bijvoorbeeld tientallen kinderen in Jordanië met hulpmiddelen en inclusieve onderwijsdiensten. Ook verbeterde UNICEF de infrastructuur en verschaft schooluitrusting en training voor leerkrachten en begeleiders over de integratie van kinderen met een beperking in het formele onderwijs. Na de sluiting van scholen door de regering in Jordanië in maart 2020 in reactie op COVID-19 heeft UNICEF het Ministerie van Onderwijs ondersteund om de continuïteit van het leren voor kinderen te waarborgen door middel van afstandsonderwijs en speciale werkboeken voor studenten met een beperking. In vluchtelingenkampen brachten speciaal getrainde leraren huisbezoeken, gaven therapie en leerondersteuning aan kinderen met een beperking. Ook ondersteunde UNICEF ouders door middel van regelmatige digitale follow-up via WhatsApp, video's en telefoontjes.

Binnen het beurzenprogramma van *One Young World* (OYW) is een expliciete doelstelling voor inclusie van mensen met een beperking (10%). *One Young World* is 's werelds grootste en meest impactvolle top voor jeugdleiderschap en haalt jaarlijks circa 2000 jonge leiders uit voornamelijk het internationale bedrijfsleven – maar ook vanuit ngo's en kennisinstellingen en individuele activisten – bij elkaar uit meer dan 190 landen. Nederland financiert sinds 2018 het beursprogramma «*Enterprise for Peace*» (EFP) waardoor jaarlijks 50 jonge ondernemers en lokale *change makers* (min 50% vrouw en min 10% met een beperking) uit de MENA, Sahel & Hoorn van Afrika de conferentie kunnen bijwonen, inclusief een voor- en na- programma verzorgd door Nederland. Nederland werkt hierbij nauw samen met het *Youth Employment en Entrepreneurship Team* (YEET/Orange Corners) binnen de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Dit jaar steunt Nederland bijvoorbeeld Olyel Sunday uit Oeganda. Olyel is door polio in een rolstoel beland en heeft een lokale ngo opgericht genaamd *Persons with Special Abilities (Pesa) Africa*, waarbij hij zich richt op onderwijs en werk voor jongeren met een beperking. Nederland steunt ook jongeren met albinisme. Zo kreeg Maah Koudia Keita, een jonge muzikant met albinisme, uit Senegal een beurs om OYW bij te wonen. Maah is oprichter van *Care Albinos*

Association. Dit zijn slechts een paar van de jonge *change agents* die Nederland ondersteunt om deel te nemen aan het congres en onderdeel worden van een actief alumninetwerk dat blijvende ondersteuning biedt via onder andere OYW-programma's

Tot slot

Met deze brief wordt inzicht gegeven hoe mensen met een beperking binnen de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking worden bereikt. Vanuit de gedachte dat niemand buitengesloten mag worden, is inclusie van alle groepen verankerd in het beleid. Natuurlijk is het zo dat elke groep zijn specifieke noden kent, zo ook mensen met een beperking. Aan deze noden zal ook door dit kabinet blijvend aandacht worden besteed via de bestaande financiële en diplomatieke kanalen.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.N.A.J. Schreinemacher